

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม การหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคนที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับการมีวิถีชีวิตยุคใหม่อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียน ทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาคือของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งชั่วร้ายหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมาก ทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำ ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดีเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว อาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์จิตใจ และมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย ครูจึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกัน ให้อุดพ้นจากการครอบงำความคิดของสื่อเทคโนโลยีและตั้งรับต่อการก้าวรุกรังทางสังคมอย่างรู้เท่าทัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น. 1) ประกอบกับปัจจุบันยาเสพติดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงปลอดภัยของมนุษยชาติ (human security) และเป็นตัวการสำคัญในการบ่อนทำลายกำลังทรัพยากรบุคคลของชาติ ซึ่งการแพร่ระบาดของยาเสพติดโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนยังเป็นปัญหาต่อสังคมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และในอนาคตมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จึงเป็นความคาดหวังของสังคมที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดในการจัดการควบคุม ป้องกันปราบปราม และแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศได้ดำเนินนโยบายปราบปรามและป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง มีบทลงโทษรุนแรงต่อผู้ค้า แต่ปัญหายาเสพติดก็มิได้หมดไปจากสังคม ยังคงสร้างปัญหาให้กับเยาวชนไทยอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, น. 1)

จากสถิติของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดในห่วงปีงบประมาณ 2560 (1 ต.ค. 59 – 20 ก.ค. 60) มีการจับกุมคดียาเสพติดจำนวน 359 คดี และเป็นการจับกุมเมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ถึง 77,850,105 เม็ด เมื่อเทียบกับจำนวนเมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ที่จับกุมได้ในปีงบประมาณ 2558 จำนวน 40,440,432 เม็ด และปีงบประมาณ 2559 จำนวน 28,838,422 เม็ดแล้ว จะเห็นได้ว่าปริมาณของเมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ที่จับกุมได้นั้นมีปริมาณสูงขึ้นถึง 1.9 – 2.5 เท่า นอกจากปริมาณยาเสพติดที่สามารถจับยึดของกลางจะเพิ่มขึ้นทุกปีแล้ว ช่องทางการซื้อขายยาเสพติดก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยผู้ค้ายาเสพติดมักอาศัยช่องทางอินเทอร์เน็ต ซื้อขายผ่านเว็บไซต์ที่ไม่สามารถค้นหาด้วยโปรแกรม search engine และนำสกุลเงินดิจิทัล (bitcoin) มาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบเส้นทางการเงินอีกด้วย (พลตำรวจตรี สุนทร เกลิมเกียรติ, 2561, น. 1) ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศให้ปัญหายาเสพติดเป็นวาระสำคัญของชาติ (nation agenda) โดยกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2558 – 2564) ได้ให้ความสำคัญกับปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาหลักที่ต้องเร่งแก้ไข โดยกำหนดไว้ในนโยบายที่ 8 เรื่องการเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันความมั่นคงภายใน ข้อ 8.1 ป้องกันความมั่นคงของชาติจากภัยยาเสพติด สร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน โดยประสานความร่วมมือในภูมิภาคทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อีกทั้งกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ปัญหายาเสพติดส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อน ความทุกข์ยากของประชาชน และศักยภาพการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต การดำเนินงานจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยใช้กลไกของ “ประชารัฐ” ในทุกระดับของพื้นที่ เพื่อให้การทำงานใกล้ชิดกับประชาชนให้มากที่สุด เป็นศูนย์กลางบูรณาการมาตรการทุกด้านให้เข้าถึงประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชน โรงเรียน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดผลดีที่สุด สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ เป้าหมายที่ 3 คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแล และการป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ ร้อยละของสถานศึกษาที่ปลอดภัยจากยาเสพติดเพิ่มขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการมีการเฝ้าระวังและป้องกันมิให้เด็กนักเรียนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดในทุกรูปแบบ โดยให้สถานศึกษาดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ ตามแนวคิดและหลักการ “4 ประสาน 2 คำ” ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจ ทหาร ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ซึ่งอยู่ในบริเวณท้องถิ่นและชุมชน เพื่อให้ช่วยสถานศึกษาให้มีมาตรการป้องกันและการปราบปรามทั้งผู้จำหน่ายและผู้เสพ มาตรการความปลอดภัย เป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, น. 1)

ความสำเร็จของการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสมรรถนะตามความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตร แต่ด้วยสถานการณ์ปัญหาทางสังคม ซึ่งคุกคามเข้าสู่สถาบันครอบครัวอย่างรวดเร็ว รุนแรง และมีความสลับซับซ้อนส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามหลักการและแนวคิดดังกล่าวได้ สถานศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็ง มีแนวทางใหม่ ๆ ในการรับมือกับสถานการณ์ปัญหา โดยเฉพาะสถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของสิ่งเสพติดและอบายมุขที่แทรกซึมอยู่ในทุกซอกส่วนของสังคมไทย การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงการสร้างความสมดุลระหว่างความเก่ง ความดี และความสุข รวมทั้งสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้เรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียนจึงมีความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนที่ครูทุกคนจะต้องคำนึงถึง และสามารถสอดแทรกบูรณาการลงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558, น. 1) ซึ่งความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตนับว่าเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพราะความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งทักษะชีวิตเฉพาะสามารถพัฒนาได้ด้วย

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกลุ่ม ได้เรียนรู้จากเหตุการณ์สถานการณ์จริงในชีวิต จากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่มีความหมายกับชีวิตของตนเอง เชื่อมโยงชีวิตและการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ในปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558, น. 8)

การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติด เป็นการเสริมสร้างทักษะส่วนบุคคล และทักษะทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่มีการใช้ยาเสพติด เช่น ทักษะในการคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล ทักษะในการตัดสินใจ และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะในการประมาณตน และการควบคุมสถานการณ์ ทักษะในการสื่อสาร ต่อรอง ปฏิเสธ และโน้มน้าวจิตใจ ทักษะในการปรับตัว เป็นต้น ซึ่งสามารถจำแนกทักษะที่จำเป็นตามองค์ประกอบทักษะชีวิตได้ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่า ในตนเองและผู้อื่น เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการป้องกันการใช้ในทางที่ผิดในหมู่เด็กและเยาวชน เด็กมีความตระหนักในคุณค่าของตนเองต่ำ จะสร้างความสัมพันธ์ ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นได้ยาก จะแยกตัวจากคนอื่น และมีแนวโน้มในการใช้ยา และฆ่าตัวตายสูง เพราะฉะนั้นเด็กจะต้องมีการพัฒนา พฤติกรรมสำคัญ คือ คิดเชิงบวก ผูกให้มีความอดทนกับตัวเอง หลีกเลี่ยงจากสถานการณ์เสี่ยง (การทะเลาะวิวาท ยาเสพติด) ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มีอารมณ์ขัน และมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องตัดสินใจเลือก ต้องตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธข้อเสนอ เด็กจะต้องตระหนักถึงผลที่ตามมาของการตัดสินใจเลือก ฉะนั้น ต้องมีการฝึกฝนในการตัดสินใจ โดยต้องศึกษาข้อมูลในเรื่องที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหา แล้วจึงพิจารณาทางเลือก และผลที่จะเกิดจากแต่ละทางเลือก แล้วจึงตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ความสามารถในการจัดการความเครียด ความโกรธ ความขัดแย้งและการบริหารเวลา เป็นทักษะที่สำคัญในการเผชิญปัญหา เด็กและเยาวชน ที่ไม่สามารถจัดการกับความกดดันทางสังคม จากตัวเองหรือจากกลุ่มเพื่อน จะมีแนวโน้มในการใช้สารเสพติด และ 4) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น การสื่อสารเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลทั้งที่เป็นคำพูด และไม่เป็นคำพูด การพัฒนาทักษะในการสื่อสาร เช่น สามารถปฏิเสธเพื่อนในสถานการณ์ที่อาจถูกชักชวนไปใช้สารเสพติด หรือเตือนเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ให้หลีกเลี่ยงหรือเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ถูก จะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความมั่นใจที่จะปฏิเสธสัมพันธ์กับคนอื่น และสามารถจัดการกับสถานการณ์เสี่ยงได้ (กระทรวงยุติธรรม, 2564, น. 9)

ทักษะชีวิตในสาระการเรียนรู้ จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ทักษะชีวิตทั่วไป ถือเป็นทักษะที่เป็นแกนของทักษะต่าง ๆ และเป็นทักษะพื้นฐานของการเกิดทักษะชีวิตองค์ประกอบอื่น ๆ รวมทั้งความรู้ในเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ที่สร้างทักษะชีวิตทั่วไป ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการสอนปกติในชั้นเรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือกระบวนการกลุ่มและเทคนิคเกมการศึกษา ที่ให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายแสดงความรู้สึกรู้สึกคิดอย่างมีประสิทธิภาพ หลังการเสร็จสิ้นจัดกิจกรรมตามจุดประสงค์แต่ละครั้ง ด้วยประเด็นคำถามให้เกิดการสะท้อน (reflect) การเชื่อมโยง (connect) การปรับประยุกต์ความคิด และนำไปใช้ (apply) หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ในชั่วโมงการเรียนปกติ เป็นการบูรณาการ หรือสอนแทรกทักษะชีวิตในกระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่อิงมาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นอกจากนี้ยัง

พัฒนาทักษะชีวิตทั่วไปผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมชมรม กิจกรรมการแสดงความสามารถพิเศษต่าง ๆ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา เป็นต้น 2) ทักษะชีวิตเฉพาะ เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้ในการเผชิญกับปัญหาในชีวิตที่เฉพาะเจาะจง เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอบายมุข ปัญหาเอดส์ ปัญหาเพศ การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม ปัญหาการปรับตัวต่อสภาวะวิกฤต ปัญหาสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับเพื่อนและผู้อื่น ผู้ที่มีทักษะชีวิตในการเผชิญปัญหาเฉพาะเจาะจง จะเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทางใจ หรือมีพลังสุขภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้สามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ สามารถปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตและผ่านพ้นเหตุการณ์วิกฤตไปได้โดยไม่เกิดผลกระทบตามมา หรือสามารถฟื้นตัวกลับมาดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างรวดเร็ว ทักษะชีวิตเฉพาะถือว่าเป็นทักษะขั้นสูงที่มีความสำคัญต่อการจัดการกับชีวิตตนเองของผู้เรียน ได้แก่ ทักษะการรู้จักตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เช่น การรู้ความแตกต่างระหว่างชายหญิง คุณค่าและศักดิ์ศรีของชายหญิง ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เช่น การคิดที่ไม่เครียด การคิดเชิงบวก ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เช่น ทักษะการปฏิเสธการชวนไปมีพฤติกรรมเสี่ยง ทักษะการใช้ภาษากายที่สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การพูดสื่อสารที่สร้างมิตร ทักษะชีวิตเฉพาะสามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกลุ่ม ได้เรียนรู้จากเหตุการณ์สถานการณ์จริงในชีวิต จากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่มีความหมายกับชีวิตของตนเอง เชื่อมโยงชีวิตและการดำเนินชีวิตของผู้เรียนในปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น. 14 – 15)

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มีทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งจากการปฏิรูปการศึกษาโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่ผสมผสานและเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีบทบาทหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น พร้อมกับการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพ และพัฒนาทักษะชีวิต ให้ประชาชนสามารถจัดการชีวิตของตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเน้นการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตย กล่าวได้ว่าการศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ยด้อยโอกาส พลัดหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาชีพ อีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ ปัจจุบันวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การขยายตัวทางสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง องค์ความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ล้วนเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานทำให้ประชากรเกิดความต้องการในการแสวงหาความรู้ นำไปสู่การเรียนรู้ในแทบทุกกิจกรรมของสังคม วิธีการเรียนรู้ของมนุษย์จึงขยายขอบเขตจากการศึกษาในระบบ (ชั้นเรียน) ไปสู่การเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งผลทำให้เกิดกิจกรรมทางการศึกษารวมไปถึง

แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การศึกษานอกระบบอาจแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทความรู้พื้นฐานสายสามัญ ประเภทความรู้และทักษะอาชีพ และประเภทข้อมูลความรู้ทั่วไป (บุศรา นิยมเวช, 2563, น. 635)

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ เป็นสถานศึกษาที่จะต้องรับมือกับปัญหายาเสพติดหรือปัญหาทางพฤติกรรมอื่น ๆ ของเยาวชนในชุมชนที่มีผู้เรียนส่วนใหญ่ฐานะยากจน ภายในชุมชนมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ทั้งในวัยทำงานและวัยรุ่น รวมทั้งการแพร่ระบาดเข้ามายังสถานศึกษา ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ซึ่งคนในชุมชนทั้งที่เป็นเยาวชนและวัยผู้ใหญ่ ล้วนเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น หากปล่อยให้ตกเป็นทาสหรืออยู่ในสภาพเสี่ยงต่อไปก็จะเป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติ ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 147) ได้ระบุถึงบทบาทของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมปฏิบัติ ข้อที่ 5 ว่า ให้พัฒนาระบบ กลไก และมาตรการที่เข้มแข็งในการป้องกันและ แก้ไขภัยคุกคามในรูปแบบใหม่สำหรับผู้เรียนนอกระบบ ซึ่งปัญหาเสพติดและอบายมุขนับว่าเป็นภัย คุกคามประเภทหนึ่งที่ต้องพัฒนาระบบ กลไก และมาตรการที่เข้มแข็งในการป้องกัน ประกอบกับผล การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ด้านทักษะการดำเนิน ชีวิตของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และคะแนนมีแนวโน้มลดลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 30) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิต ให้แก่ผู้เรียนให้มากขึ้น นอกจากนั้นจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจากผู้ เกี่ยวข้องกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ยของผู้วิจัย พบว่า ภายในชุมชนมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งในกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน รวมทั้งมีการ แพร่ระบาดของยาเสพติดเข้ามายังสถานศึกษา ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น ปัญหาการหนีเรียน ปัญหาการขาดเรียน ปัญหาการเรียนไม่จบ ปัญหาการทะเลาะวิวาท ซึ่งหากปล่อยให้ตกเป็นทาสหรือ อยู่ในสภาพเสี่ยงต่อไปก็จะเป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติ นอกจากนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ยังพบว่า มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการอยู่ในชุมชนที่มีการใช้ยาเสพติด ดังรายงาน การจับกุมดำเนินคดีของสถานีตำรวจภูธรด่านมะขามเตี้ย ในรอบปี 2563 ที่พบว่าในพื้นที่นี้มีการจับกุม ผู้ค้าและผู้เสพได้ค่อนข้างถี่มาก

ดังนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัด กาญจนบุรี จึงสนใจที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของ ผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง ทั้งการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความมั่นคงในชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะที่ใช้ป้องกันยาเสพติดและอบายมุข ในสถานศึกษา
2. เพื่อสร้างและหาคุณภาพเบื้องต้นของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

คำถามการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะที่ใช้ป้องกันยาเสพติดและอบายมุขภายในสถานศึกษา เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ที่สร้าง มีองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีคุณภาพเบื้องต้นเป็นอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ได้ผลอย่างไร
4. ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอย่างไร และมีเรื่องใดต้องปรับปรุงแก้ไขบ้าง

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีประสิทธิภาพ

2. ผู้เรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติดผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

3. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดใกล้เคียง ได้แนวทางในการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสฟติดและอบายมุขไปสร้างเพื่อใช้ในสถานศึกษาของตน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา แยกได้ ดังนี้

1.1 เนื้อหาในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะที่ใช้ป้องกันยาเสฟติดและอบายมุขในสถานศึกษา ได้แก่ การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ การคิดวิเคราะห์ สมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 การวางแผนกลยุทธ์ และการสร้างภาคีเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลภาคสนามด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะที่ใช้ป้องกันยาเสฟติดและอบายมุขจากประชาชนในพื้นที่และการระดมสมองกับครู/บุคลากรและวิทยากรสอนเสริมด้านยาเสฟติดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย

1.2 เนื้อหาในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสฟติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อมูลที่วิเคราะห์จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับข้อมูลภาคสนามจากการระดมสมองจากครู บุคลากรและวิทยากรสอนเสริมด้านยาเสฟติดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย และการสอบถามประชาชนในพื้นที่

1.3 เนื้อหาในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสฟติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ การใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสฟติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ในสภาพการจัดการเรียนการสอนจริง

1.4 เนื้อหาในการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสฟติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ การประเมินผลรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อ

การป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะที่ใช้ป้องกันยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา ได้แก่

2.1.1 ประชากร คือ ประชาชนอำเภอด่านมะขามเตี้ย เป็นบุคคลผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 20,701 คน (สำนักทะเบียนอำเภอด่านมะขามเตี้ย, 2563) และครู บุคลากรและวิทยากรสอนเสริมของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ยทุกคน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง แยกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นประชาชนอำเภอด่านมะขามเตี้ย ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 385 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) แล้วใช้การสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร

กลุ่มที่ 2 ครู/บุคลากรและวิทยากรสอนเสริมด้านยาเสพติดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จำนวน 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนและการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ระดับแกนหลักสำคัญ

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่

2.2.1 ประชากร คือ นักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1/2564 จำนวน 378 คน และครู/บุคลากร และวิทยากรสอนเสริมของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย ทุกคน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง แยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นนักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 1/2564 จำนวน 190 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi state Random Sampling)

กลุ่มที่ 2 เป็นครู/บุคลากรและวิทยากรสอนเสริมด้านยาเสพติด ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จำนวน 42 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

2.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่

2.3.1 ประชากร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษานอกระบบ และมีตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยระดับอำเภอขึ้นไป ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี

2.3.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษานอกระบบ และมีตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยระดับอำเภอขึ้นไป ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 17 คน ได้มาโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติ ดังนี้

(1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษานอกระบบ มีตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอขึ้นไป โดยต้องมีประสบการณ์ ตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการด้านการพัฒนาท้องถิ่น ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป

(2) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหารท้องถิ่น หรือปริญญาโท ทางด้านการศึกษานอกระบบ หรือ

(3) มีบทบาทและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายด้านการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย และเป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในปีการศึกษา 2563 และปีการศึกษา 2564

4. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

4.2.1 สมรรถนะผู้เรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

4.2.2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ของครู/บุคลากรและวิทยากร สอนเสริมด้านอาชญากรรม ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย

สมมติฐานการวิจัย

เนื่องจากการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งแบ่งการวิจัย เป็น 4 ระยะ แต่ละระยะมีวัตถุประสงค์ต่างกันในรายละเอียด แต่เมื่อดำเนินการวิจัยตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 4 แล้ว จะทำให้เกิดผล ดังนี้

1) สมรรถนะผู้เรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2) ครู/บุคลากรและวิทยากรสอนเสริมด้านยาเสพติด ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตำบมะขามเตี้ย มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยแต่ละระยะ ดังนี้

1. สมมติฐานการวิจัยระยะที่ 1

ประชาชนอำเภอตำบมะขามเตี้ย มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะที่ใช้ป้องกันยาเสพติดและอบายมุข โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก

2. สมมติฐานการวิจัยระยะที่ 2

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตำบมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ฉบับร่างผ่านเกณฑ์คุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ

3. สมมติฐานการวิจัยระยะที่ 3

3.1 สมรรถนะผู้เรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หลังการใช้รูปแบบมีคุณภาพผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

3.2 ครู/บุคลากรและวิทยากรสอนเสริมด้านยาเสพติด ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตำบมะขามเตี้ย มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุขในระดับมาก

4. สมมติฐานการวิจัยระยะที่ 4

การประเมินผลรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตำบมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

นิยามปฏิบัติการ

1. รูปแบบ หมายถึง กรอบของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ชัดเจน ซึ่งกรอบความคิดนั้นมีโครงสร้างของความสัมพันธ์กันขององค์ประกอบที่สร้างมาจากความคิด ประสบการณ์ การอุปมาอุปไมย หรือจากหลักการ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยในการแก้ปัญหาหรือช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข หมายถึง การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะในการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข ที่เกิดจากการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องให้ได้ทั้งสาระวิชาและได้ทักษะ 3 กลุ่ม คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน บนพื้นฐานการเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์ และบูรณาการแนวทางการสร้าง

เสริมสมรรถนะในการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุขของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในการวิจัยนี้ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งและส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข 4 ด้าน ซึ่งผู้เรียนแสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติที่สามารถวัดและประเมินได้ ดังนี้

2.1 สมรรถนะด้านวิชาการ หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อเป็นเกราะป้องกันตนเอง ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัยห่างไกลจากยาเสพติด

2.2 สมรรถนะด้านสุขภาพ หมายถึง ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2.3 สมรรถนะด้านทักษะชีวิต หมายถึง ผู้เรียนมีทักษะชีวิตในการปรับตัว และรับมือกับสถานการณ์ ด้านยาเสพติดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาในชีวิตประจำวัน

2.4 สมรรถนะด้านอาชีพ หมายถึง ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญในการประกอบอาชีพ มีค่านิยมที่ดีและทักษะประกอบอาชีพที่สุจริตโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

และในการวิจัยนี้ วัดค่าสมรรถนะผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะผู้เรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตำบอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี หมายถึง โครงสร้างทางความคิดที่แสดงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบดำเนินการในการขับเคลื่อนนโยบายการแก้ปัญหายาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษาและชุมชน โดยดำเนินการอย่างสอดคล้องกันเป็นระบบต่อเนื่อง บนพื้นฐานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นที่สัมฤทธิ์ผลการบริหารจัดการสมรรถนะและคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียน และนำไปสู่การดำเนินชีวิตได้อย่างมีความมั่นคงและสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยรูปแบบที่สร้างมีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบคือ

3.1 องค์ประกอบด้านโครงสร้าง ได้แก่ หลักการ และวัตถุประสงค์

3.2 องค์ประกอบด้านกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตำบอมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน (RSTNE Model) ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ ขั้นที่ 3 การนำแผนงานไปปฏิบัติ ขั้นที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่าย และขั้นที่ 5 การประเมินผล

3.3 องค์ประกอบด้านปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ของรูปแบบฯ ที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน คือ

1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารต้องตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข โดยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา

2) ปัจจัยด้านครูและบุคลากร ได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้เรียนจะต้องเกิดจากความต้องการของครูที่มีความมุ่งมั่นจริงจังและเต็มใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ร่วมมือกัน เคารพ ยอมรับซึ่งกันและกัน อุทิศเวลาให้กับการพัฒนางาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3) ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาต้องกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ตัวชี้วัดสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน

4. RSTNE Model หมายถึง กระบวนการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐาน การคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มี 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม (readiness preparation : R)

เป็นขั้นสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ความพร้อมในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม สมรรถนะในการแก้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ โดยศึกษาบริบทของสถานศึกษา ดำเนินการสำรวจ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม ปัญหาในเขตบริการของสถานศึกษา มีผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้แทน ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ดำเนินการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการจัดเก็บข้อมูลผู้เรียน หรือใช้ข้อมูลจากการแนะแนว และระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน มาวิเคราะห์โดยใช้พื้นฐานการคิดวิเคราะห์ แล้วสังเคราะห์ เปรียบเทียบความสอดคล้องความ ต้องการในการแก้ปัญหา และแบ่งกลุ่มเพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มใช้ยาเสพติด เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ (strategic planning : S)

การวางแผนกลยุทธ์ เป็นการมองภาพรวมทั้งเรื่องการกำหนดนโยบาย การวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย เป็นการวางแผน ที่ให้ความสำคัญกับการมองไปสู่อนาคตภายใต้การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้ความสามารถ ของสถานศึกษาเพื่อระดมทรัพยากรมาใช้ และพิจารณาถึงทางเลือกต่าง ๆ อย่างรอบคอบและชัดเจน คุณภาพของการวางแผนกลยุทธ์ตามแนวทางของรูปแบบขึ้นอยู่กับการรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด หลากหลาย และเป็นจริงที่สุด เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลเลือกแนวทางการขับเคลื่อนที่จะบรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลถึงความยากง่ายในการปฏิบัติและเป็นไปที่จะบรรลุผล การวางแผน กลยุทธ์ระดับหน้าที่ จะต้องคำนึงถึงมาตรฐานการดำเนินงานของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นในการแก้ปัญหา และการขับเคลื่อนของทุกฝ่ายในสถานศึกษาเป็นหลัก

การวางแผนกลยุทธ์มีกระบวนการสำคัญด้วยการเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพของ หน่วยงาน (SWOT analysis) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน หาจุดแข็ง จุดอ่อน และวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอก หาโอกาสและอุปสรรคก่อน แล้วนำไปสร้างประเด็นเชิงกลยุทธ์ กำหนดกลยุทธ์ เลือกกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ควบคุมและประเมินผลการใช้ ก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติการ ทำให้ เกิดผลลัพธ์ คือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ความเป็นธรรม พลังการทำงานและความผูกพัน ความยอมรับในงาน ซึ่งขั้นตอนย่อยในแผนกลยุทธ์ คือ

1) การทบทวนภารกิจของศูนย์การศึกษาเพื่อพิจารณาบูรณาการแนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขเข้าไว้ในนโยบายหลักของสถานศึกษา

2) การศึกษาสภาพภาพของศูนย์การศึกษา (SWOT analysis) ที่สอดคล้องกับสมรรถนะผู้เรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผน

3) การกำหนดทิศทางของหน่วยงาน ที่บูรณาการแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข ได้แก่ วิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) และเป้าประสงค์หลัก (goal)

4) กำหนดกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ ได้แก่ เป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้เรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ค่าเป้าหมาย กลยุทธ์ งาน/โครงการ/กิจกรรม และงบประมาณ

5) กำหนดแผนยุทธศาสตร์ จัดทำแผนปฏิบัติงาน โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การนำแผนงานไปปฏิบัติ (taking action : T)

เป็นขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนด โดยผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ต้องรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

ผู้บริหาร สร้างความตระหนักให้ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย การดำเนินงาน กำกับติดตาม เกี่ยวกับการสร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ครู ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา จัดทำกำหนดการสอน จัดทำแผนการจัดกิจกรรม ดำเนินการจัดกิจกรรม และวัดผลประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ผู้เรียน เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้สร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละระดับชั้น หรือจัดโครงการ/กิจกรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น กิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมด้านสุขภาวะ กิจกรรมด้านทักษะชีวิต และกิจกรรมด้านอาชีพ เป็นต้น

ชุมชน ผู้นำชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา รับรู้สภาพปัจจุบัน สร้างภาคีเครือข่าย ช่วยดูแลผู้เรียนภายในชุมชน มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและชุมชนร่วมกับสถานศึกษา

ทั้งนี้บทบาทหน้าที่ดังกล่าว สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความพร้อม โดยคำนึงถึงการให้โอกาสเมื่อผู้เรียนพลังพลัดเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือมีแนวโน้มเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยการปรับความคิดและพฤติกรรม สร้างค่านิยมใหม่ ดูแลช่วยเหลือติดตามอย่างใกล้ชิด ระหว่างครู ชุมชน และผู้เรียน ทั้งนี้สถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปรับพฤติกรรมและมีโอกาสเรียนได้ตามปกติ

ขั้นที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่าย (networking : N)

การสร้างภาคีเครือข่าย หมายถึง มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นในลักษณะของภาคี เช่น ชุมชน หน่วยงาน หรือสถานศึกษาอื่น ๆ การสร้างภาคีเครือข่ายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษาและชุมชน จะช่วยให้ผู้บริหาร และครูผู้สอน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือ และสื่อต่าง ๆ ผ่านการประชุม

การสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพูดคุย การศึกษาดูงาน และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินงาน การแบ่งปันทักษะ และประสบการณ์ให้แก่กัน เป็นการสนับสนุนและเสริมความสมบูรณ์ให้กับครูผู้สอนที่เป็นสมาชิกเครือข่าย จะช่วยลดการทำงานและการใช้ทรัพยากรที่ซ้ำซ้อน ทำให้การพัฒนามีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย ตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหา ได้รับความช่วยเหลือ ได้รับกำลังใจ การจูงใจและการยอมรับจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ ซึ่งมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษาและชุมชนเป็นอย่างดี

ขั้นที่ 5 การประเมินผล (evaluating : E)

การประเมินผลการบริหารจัดการ เป็นกระบวนการหนึ่งของการทำงานเชิงระบบ (system approach) ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ การประเมินผลเป็นงานกำกับ ติดตาม ประเมินผล และตีค่าผลงานที่ได้ทำมาแล้วว่าบังเกิดผลดีเพียงใด และนำผลที่ได้จากการประเมินมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข โดยผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

- 1) ผู้บริหารนิเทศติดตาม โดยกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานตามตารางการนิเทศการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
- 2) เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
- 3) ประเมินผล สรุปผล การดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
- 4) นำผลการประเมินมาปรับปรุงปัจจัยนำเข้า (input) และกระบวนการ (process) การกำกับติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์หลัก (goal) ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุขได้ต่อไป
- 5) พัฒนาต่อยอด การดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายา

5. ความพึงพอใจของครู/บุคลากร และวิทยากรยาเสพติด หมายถึง ความรู้สึกในทางที่ดีของครู/บุคลากร และวิทยากรยาเสพติด ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษาอนุรักษและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตำบมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ที่ยอมรับว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้ และปฏิบัติแล้วได้ผลดี เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้อง และสถานศึกษา ซึ่งวัดจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตำบลดอนมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของการวิจัยและพัฒนา (research and development) และแนวคิดวิธีการเชิงระบบ (system approach) ADDIE model ของ เควิน ครูส (Kevin Kruse, 2009) และดิกส์ คาร์เร่ (Dick and Carey, 2005) ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัย การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดและอบายมุข กำหนดการวิจัยเป็นขั้นตอน 4 ขั้น คือ 1) ขั้นศึกษาวิเคราะห์ (analysis) = research : (R1) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นการออกแบบ (design) และการพัฒนา (development) = development : (D1) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบและหาประสิทธิภาพของรูปแบบ 3) ขั้นการนำไปใช้ (implement) = research : (R2) เป็นการทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ขั้นการประเมินผล (evaluation) = development : (D2) ประเมินประสิทธิผลรูปแบบ นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) ด้วยการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative methods) และเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative methods) เพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบเป็นการวิจัยที่ช่วยพัฒนาความรู้ให้มีความชัดเจนและเป็นระบบ ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบจากแนวคิดของคีฟส์ (Keeves, J. 1997 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2556) และทอร์สตัน ฮูเซ็น และนีวิลลี ที โพสเลทท์วอร์ (Torsten Husén & Neville, T. Postlethwaite, 1994) และศึกษาการพัฒนารูปแบบจากแนวคิดของคีฟส์ (Keeves, 1988)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์

การวิเคราะห์เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวใด ๆ ออกมาเป็นส่วนย่อย ๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นประกอบกันอยู่เช่นไร แต่ละอันคืออะไร มีความเกี่ยวพันกันอย่างไร อันใดสำคัญมากน้อย ซึ่งมีความสำคัญในขั้นตอนการของวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อกำหนดแผนงานการแก้ปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (intellectual development) ของ พียาเจต์ (Piaget, 1980 อ้างถึงในสุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2552) ทฤษฎีกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม (Bloom's taxonomy of educational objectives) (Bloom, 1961 อ้างถึงในทิศนา ขัมมณี, 2544) และทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne and Briggs, 1974 อ้างถึงใน สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2552)

4. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรม และอบายมุข

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2556) ที่ระบุว่าผู้เรียนต้องได้ทั้งสาระวิชาและได้ทักษะ 3 กลุ่ม คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน (หรืออาชีพ) และผู้วิจัยได้ศึกษาสมรรถนะผู้เรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม จากแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2563) ที่ระบุสมรรถนะสำคัญและจำเป็นที่เกี่ยวข้องและส่งผลต่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรม 4 ด้าน ประกอบด้วย สมรรถนะด้านวิชาการ สมรรถนะด้านสุขภาพ สมรรถนะด้านทักษะชีวิต และสมรรถนะด้านอาชีพ พร้อมกันนั้นก็ได้อธิบายแนวทางการประเมิน สมรรถนะผู้เรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เพื่อนำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือเพื่อ ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้

5. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์

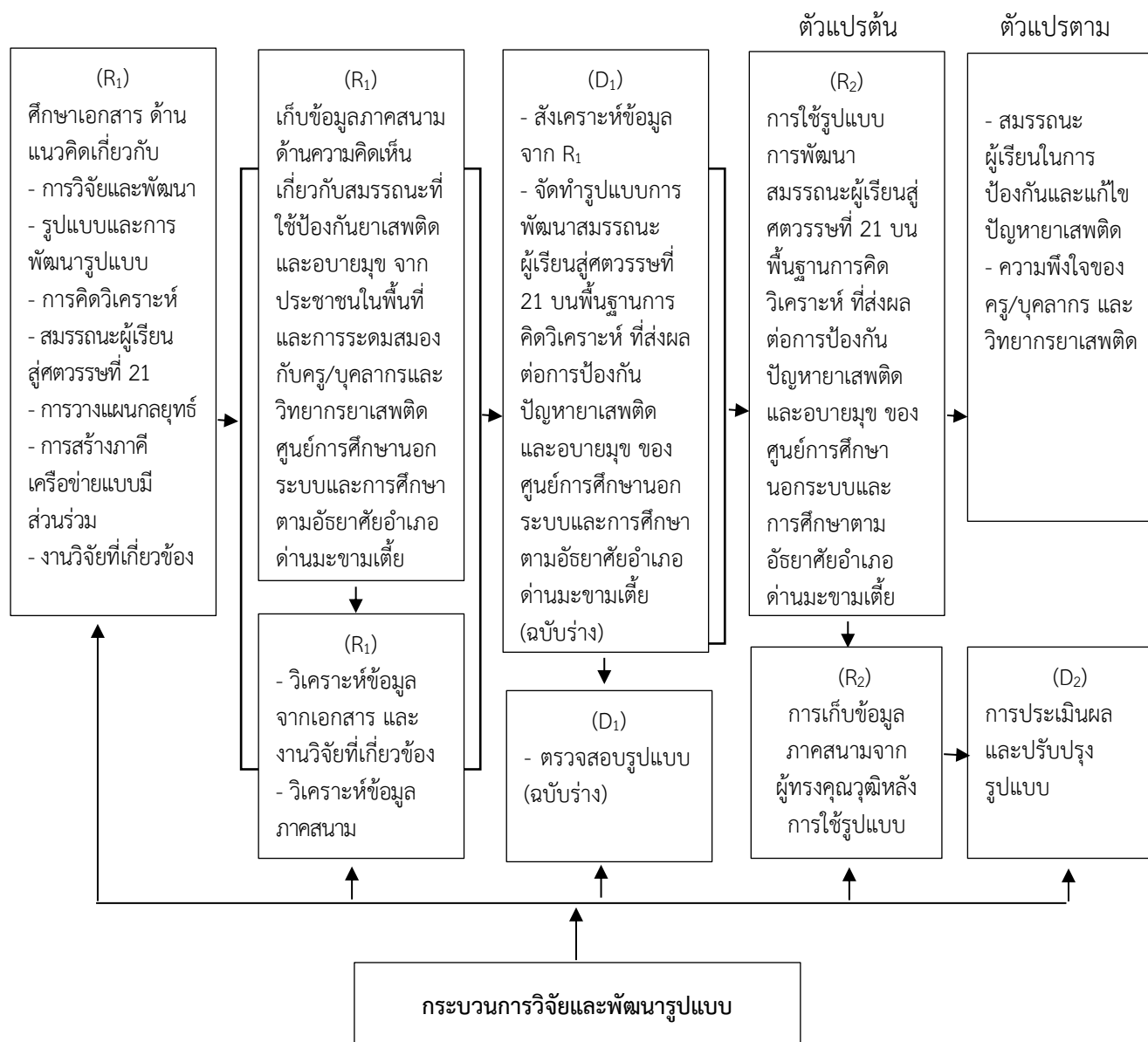
การวางแผนกลยุทธ์เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหาร เพราะการตัดสินใจ แก้ปัญหาใด ๆ ในองค์กรต้องคำนึงถึงผลงานในระยะยาว ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์แนวคิดของเดสส์ และมิลเลอร์ (Dess and Miller, 1993) ทอมป์สัน และสตรีกแลนด์ (Thompson and Strickland, 1995) กลิกแมน กอร์ดอน และรอสกอร์ดอน (Glickman, Gordon and Ross-Gordon, 2010) และแนวคิดของสุพานี สฤญวานิช (2553) ซึ่งกลยุทธ์มีกระบวนการสำคัญด้วยการเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพของ หน่วยงาน (SWOT analysis) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน หาดูจุดแข็ง จุดอ่อน และวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอก หาโอกาสและอุปสรรคก่อน แล้วนำไปสร้างประเด็นเชิงกลยุทธ์ กำหนดกลยุทธ์ เลือกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ควบคุมและประเมินผลการใช้ ก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติการ ทำให้ เกิดผลลัพธ์ คือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ความเป็นธรรม พลังการทำงานและความผูกพัน ความยอมรับในงาน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลนี้ประกอบในการออกแบบองค์ประกอบด้านกระบวนการของ รูปแบบ

6. แนวคิดการบริหารภาคีเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม

การแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องจัดตั้งภาคีเครือข่าย แบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยศึกษาลักษณะการก่อเกิดของภาคีเครือข่าย และองค์ประกอบของภาคี เครือข่าย จากแนวคิดของการสัมมนาเครือข่าย (Loei.go.th, 2561) ศึกษาโครงสร้างภาคีเครือข่าย และการดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย และการสร้างการมีส่วนร่วม จากแนวคิดของ กองสุขศึกษา (2556) เนื่องจากหัวใจของการดำเนินงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จด้วยวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของภาคีเครือข่าย คือ การมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐและเอกชน จะเป็นส่วนที่ช่วยสนับสนุน การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การประชุม การประชาคมและการประชาสัมพันธ์ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เขียนกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

แผนภูมิภาพที่ 1.1 แผนผังกรอบแนวคิดการวิจัย